

JULAFTON – VIGILIEMÄSSAN PÅ KVÄLLEN (vid vespertid)

Första läsningen: **Jes 62:1-5** (*Herren har dig kär*)

Julafton är här – även om detta bara är **kvällsmässan** och inte **midnattsmässan**, som följer i natt. Tycker du att adventstiden har varit lång? Israels barn fick vänta hundratals år på Messias! Den julglädje vi märker hos profeten Jesaja var bara en skymt, långt i fjärran, av Betlehemsstjärnan, änglasången över stallet, herdarnas glädje och det nyfödda barnet i Marias famn. Vissa katoliker fastar hela denna dag fram till kvällen. När mörkret faller öppnas dörren till vardagsrummet och där står julgranen i strålande glans. Tillbakahållen förväntan får explodera. Festen börjar.

Det gamla Israel kände inga större familjefester än **bröllop**. Gud är kärleken (se Katolska kyrkans katekes, nr 218-221; jfr Joh 4:8, 16). Därför blev Ordet människa (Joh 1:14) och därför spred Jesus **feststämning** kring sig. *Inte kan ni väl få bröllopgästerna att fasta så länge brudgummen är hos dem?* sade han (Luk 5:34). Guds brud, Sion, dvs. Jerusalem, som upprättas och kröns med diademmet (v. 2-3) är Maria, och med henne alla i gudsfolket som tror på hennes son. Detta Jerusalem *skall få ett nytt namn: ekklesia*, grekiska för **kyrka** (*Katolska kyrkans katekes*, nr 751). Du som delar Marias glädje denna kväll, var du än är, ensam eller i familj: Jubla – *Herren har dig kär!* (v. 4).

Andra läsningen: **Apg 13:16-17, 22-25** (*Paulus vittnesbörd om Messias, Davids Son*)

Högtidligt, som när en far läser julevangeliet för sin familj (Luk 2:1-14), sammanfattar Paulus Gamla och Nya testamentet – från Abraham, David och Johannes döparen till Jesus. Vi märker att han har tagit över ett fast schema för förkunnelsen, *traditionen*. Alla före Jesus var vägskyltar som pekade mot Jesus, även Döparen, den som många trodde var Messias. Allt på jorden proklamerar nu **Jesu födelse**, klockor, ljus, sång!

Evangelium: **Matt 1:1-25** (*Jesu Kristi, Davids sons, släkttavla*) (Alternativ kortare läsning: Matt 1:18-25)

Messias skulle härstamma från **Abraham**, trons fader, och uppfylla löftet till honom om ett heligt folk, *talrika som stjärnorna på himlen och som sanden på havets strand* (1 Mos 22:17). Han skulle vara den ättling till **David** som Gud lovade skulle få härska över gudsfolket för evigt (2 Sam 7:16). Han skulle **födas av en jungfru**, som Jesaja profeterade (Jes 7:14). Vilket av detta stämmer inte på vår Herre Jesus Kristus, den Uppståndne, kyrkans och universums Herre (Matt 28:18-20)? Barnet i Betlehem är genom adoption Josefs son, av Davids ätt, och genom Maria *det gudomliga barnet* som Jesaja såg (Jes 9:6). Kvinnorna

i släkttavlan hade tillhört olika män. Maria – deras motbild – tillhörde med kropp och hjärta **Gud**. Josef visste om Marias hemlighet och vad som hänt med Sakarias och Elisabet (Luk kap. 1).

JULNATTENS MÄSSA ("MIDNATTSMÄSSAN")

Första läsningen: **Jes 9:2-7** (*En son blir oss given*)

Det gudomliga barnet föds om natten. Våldet ska ta slut, ett fredsrrike börja. Midjaniterna var ett folk som plågade Israel men besegrades av Gideon (Dom kap. 6-8). Det "välde" som läggs på Frälsarens axlar (v. 6) blir **korset**, hans "kungatron".

Andra läsningen: **Tit 2:11-14** (*Guds nåd har blivit synlig*)

Titus var en av Paulus trognaste medhjälpare. Paulus betonar Guds Ords fysiska ankomst i världen (jfr 1 Joh 1:1-7; Joh 1:1-18). Guds nåd *lär oss att säga nej* (v. 12). Det kräver mod. *Vår store Gud och frälsare Kristus Jesus* (v. 13) är en högtidlig proklamation av vem som *verkligen* styr världen.

Evangelium: **Luk 2:1-14** (*I dag har en frälsare fötts åt er*)

En av Sveriges mest absurda lagar är förbudet mot bön vid skolavslutning i kyrkan. Vi ska alla stå inför Guds domstol. Då kommer ingen att önska ett böneförbud för då kommer alla att behöva be om nåd! Högmot i statens namn stod även de romerska kejsarna för. De ville tituleras "Herre" och "Frälsare". Ordet "evangelium" (glatt budskap) är hämtat från deras värld. "Den goda nyheten" kunde syfta på att en kejsarson hade fötts eller blivit regent. Nattens julevangelium är alltså en provokation. Änglakören över Betlehem kunde jämföras med ett gäng ungdomar idag som protesterar mot böneförbudet genom att be högljutt. Lukas scener är fulla av kontraster som visar **vilken skandal det var att Jesus inte blev rätt mottagen**. Kejsaren tror han styr världen och vill skattskriva sina folk. Sådant innebar stora lidanden (ibland tortyr). Gud använder detta till att låta Messias födas i Betlehem, som profetian sagt (Mik 2:5). Människor i socialt utanförskap (herdarna) får se Guds Son. Änglarna besöker inte kejsaren, inte filosoferna, inte översteprästen. Josef har möjligen haft en bit mark i Betlehem och därför måste han dit. Han bör ha haft kontakter på plats – men får inte tak över huvudet! Var släkten så missnöjd med hans unga brud att de inte unnade henne en säng ens när hon skulle föda? Var det för att de hört att hon väntade ett barn som inte var Josefs? Är stallet och krubban ett *gömställe* – som när Moses mor gömde sin förbjudna baby (2 Mos 2:2)? Fick Maria överhuvudtaget hjälp med födandet – hon verkar ju ordna allt själv? Kristus, vår verkliga **Herre** och **Frälsare** läggs i en foderkrubba. Stallet – det

motsvarar ett garage idag – stinker, är kallt och ohygieniskt. *Korsvägen* börjar redan här. Hon som nu kärleksfullt lindar sitt oplanerade barn kommer en gång – med darrande händer – att svepa sin son i linnetyg när han ska läggas i sin grav. Det ovänliga Betlehem skulle för all framtid profitera på sin kände son. Kyrkofadern Justinus vittnar redan från 100-talets början om hur man då pekade ut grottan där stallet stod. Det är några decennier efter det att Lukas skrev sin berättelse (som väl byggde på intervjuer med Maria). Låt ditt hjärta vara Betlehem i natt. Sjung allt vad du orkar. Med eller utan tillstånd.

JULOTTANS MÄSSA (MORGONMÄSSA PÅ JULDAGEN)

Första läsningen: **Jes 62:11-12** (*Se, din räddare kommer*)

Morgonen är en särskilt bra tid för bön. Gudstjänst tidigt på juldagens morgon är svensk tradition. Våra förfäder nickade nog till på bänkarna, fulla av *julmat* och öl, när de väl kommit in i värmen. I Betlehem finns det än idag många kristna. De markerar sin närvaro med kristna symboler på hus och hem. Utanför staden kan man promenera och be på *Shepherd's Field* – herdarnas äng – där änglarna sägs ha visat sig. Jesajas ord från Gud till ”dotter Sion” måste ha tröstat jungfru Maria, inte minst när hon i framskriden ålder fick se kyrkan växa, alla *de han vunnit* (v. 11). Hon själv blev ”den man söker sig till” (v. 12). Urkyrkan samlades kring henne (Apg 1:14) så som vi katolska kristna fortfarande gör. Hennes förbön är mäktig (Joh 2:3).

Andra läsningen: **Tit 3:4-7** (*Han räddade oss därför att han är barmhärtig*)

Det är vårt hopp att *vinna evigt liv* (v.7). Detta hopp bygger på den *godhet och kärlek* som blivit *uppenbara* (v. 4) genom Guds Sons ankomst. Andens gåvor strömmar över oss (v. 6). Vi står som herdarna och skådar uppåt – badande i änglaljus.

Evangelium: **Luk 2:15-20** (*Herdarna fann Maria och Josef och det nyfödda barnet*)

Liksom himlens stjärnor ger vika när dagsljuset sprider sig, så fick änglarna återvända till Gud när Jesusbarnet såg sin första morgon. Maria, jungfrun med sitt helhjärtade JA till Gud (Luk 1:38) är *gryningen* som dagades. Världen vaknade upp till en förändring som den ännu inte kände till: Guds Ord bor synligt ibland oss. Skaparen har trätt in i sin skapelse, blivit en av oss. Han behöver andras hjälp, måste lära sig av andra, kan gråta och lida. Herdarna berättade för alla vad de varit med om och alla häpnade. Sedan återgick allt till det normala. Herdarna förblev herdor, och även vi har en vardag som väntar. Vissa i byn trodde, andra tvivlade: det var kanske inte första gången en nyförlöst

flicka fick för sig att just hennes baby kunde vara Messias, och de där vilda herdarna med sina drömsyner, ja man vet ju hur de är, och var det inte förresten något besynnerligt med den där tjejen?

Lukas betonar att **Maria tog allt detta till sitt hjärta och begrundade det** (v. 19). I kap 1:26-38 fick vi läsa hur hon **lyssnade** till Guds ord, i 1:39 hur hon genast **handlade** efter det. I 2:51 ska vi höra hur hon **bevarar allt i sitt hjärta**. Så är Maria modellen för dem som Jesus prisar saliga (Luk 11:27-28).

Utsagorna om Marias inre liv kan bara härstamma från henne själv. Maria kan ha varit vid liv omkring år 60 då Lukas hade tillfälle att göra sina noggranna efterforskningar (Luk 1:3) i Heliga landet (när Paulus sattes i fängelse två år i Caesarea – Apg 23:23 ff). Den vänlige läkaren Lukas kan lätt ha fått träffa henne eller de som kände henne. Lukas visar oss att julnatten gjorde Maria *kontemplativ*. Hon följde sedan sin son som en troende lärjunge under alla åren, såg allt från sidan. Vi går i Marias fotspår och blir som hon när vi under kyrkoåret betraktar läsningarna i mässan, dag för dag.

JULDAGENS MÄSSA

Första läsningen: **Jes 52:7-10** (*Hela jorden skall se hur vår Gud räddar oss*)

Den härliga bilden med budbäraren som full av glädje springer över bergen visar vad **evangelisering** ska vara. *Det är inte så att vi vill råda över er tro, nej, vi vill hjälpa er till glädje* skriver aposteln Paulus (2 Kor 1:24). Herdarna i Betlehem berättade ivrigt för alla de mötte om den heliga nattens händelser. Tänk, änglarna talade till *dem*! Ängeln sade: Jag bär bud till *er* om en stor glädje (Luk 2:10). Nattarbetarna som låg ute på fälten kring sin eld hade mycket låg social status, ansågs som opålitliga, ohederliga outsiders. Men de var utvalda, kanske för att de var herdar i just Betlehem – där den legendariske kungen David började sin karriär tusen år tidigare. Var det för att de bad mycket under stjärnhimlen? Eller var det bara på grund av Guds godhet? *Brist ut i jubel, Jerusalems ruiner* (v. 9). Vem känner inte så inför utgrävningarna i Heliga landet och får känna på stenar, föremål och platser som bevittnat frälsningshistorien? Svindlande tanke: jag är bara *meter* från ställen där Jesus och Maria vandrat. Jag kanske korsar deras spår!

Andra läsningen: **Heb 1:1-6** (*Gud har talat till oss genom sin son*)

Herdarna imponerades, ja förfärades vid synen av änglarna över Betlehem (Luk 2:9). Så är det alltid i Bibeln. Guds tjänande andar får oss att känna oss små och hjälplösa. De vet mer än vi, ser Guds ansikte och kan utföra oerhörda saker. Denna läsning flyttar vårt fokus till barnet i krubban: han är långt mer än änglarna. Han är *utstrålningen av Guds härlighet och en avbild av hans väsen* (v. 3). Han är vad vi är skapade att bli (1 Mos 1:27; Ps 8:6), utan den synd som

vanställer vår ursprungliga andliga skönhet. Barnet i krubban är en ny början. För vår skull.

Evangelium: **Joh 1:1-18** (*Ordet blev människa och bodde bland oss*)
(Alternativt kortare text: Joh 1:1-5, 9-14)

Det är mäktiga ord Johannes här använder för att beskriva *det som var till från begynnelsen, det vi har hört, det vi har sett med egna ögon, det vi har skådat och har tagit på med våra händer* (1 Joh 1:1). Genom att inleda både sitt evangelium och sitt första brev med ordet ”i begynnelsen” leder Johannes oss tillbaka till Bibelns allra första ord om skapelsen (1 Mos 1:1). Barnet i Marias famn är **en ny skapelse**, Paradisets, **livets** återkomst mitt i vår dödsmärkta och kalla värld (jfr 2 Kor 5:17). *Ja, livet blev synligt, vi har sett det och vittnar om det, och vi förkunnar för er det eviga livet, som var hos Fadern och blev synligt för oss* (1 Joh 1:2). *Ordet blev kött och slog upp sitt tält ibland oss* skriver han ordagrant (v. 14). Gud var i Gamla testamentet hos sitt folk i tälthelgedomen, under ökenvandringen, i det s.k. tabernaklet. Den nya närvaron är Jesu kropp och blod i mässan. Från honom utgår Guds **ljus** som gör att vi kan se på oss själva, på varandra och på framtiden med kärlek och hopp. Du slitna människa som läser detta, vad väntar du på? Lyft upp detta barn, spegla din själ i det. Se vad Gud ger dig! Allt är nytt. Du får börja om. Inget är försent i ditt liv. Ingenting är någonsin försent.

26 december: STEFANOS, DEN FÖRSTE MARTYREN, fest

Första läsningen: **Apg 6:8-10; 7:54-60** (*Jag ser himlen öppen*)

När Josef fick veta av ängeln att Marias barn skulle *frälsa sitt folk från deras synder* (Matt 1:21), då fick han inte veta *hur* det skulle ske: genom korset. Inget ont fick hända det nyfödda barnet! Josef räddade sin familj undan Herodes soldater. Först när han var säker på att faran var över återvände han från gömstället i Egypten (Matt kap. 2). I dag, Andra dagen i juloktaven, minns kyrkan vår förste martyr, diakonen Stefanos. Han stenades till döds några år efter Jesu korsfästelse. Denna fest slår ned som en blixtt mitt i julfriden, nästan som ett störande biljud. Den påminner oss om *varför* Jesus blev människa. Stefanos öde (Apg 6-7) liknar Jesu passionshistoria i evangelierna. Han är en övertygande förkunnare i ord och gärning. Motståndarna kan inte sätta dit honom. Hans långa tal inför Stora rådet (Apg 7:1-53) – passagen är utelämnad i dagens läsning – slutar med en kraftfull sammanfattning av hela Gamla testamentets profetiska kritik mot *det styvnackade folket* som ständigt motsatte sig Guds frälsningsplaner (Apg 7:51-53; jfr 2 Mos 34:9). Stefanos stenas till döds och en våg av förföljelser sköljer över urkyrkan, pådriven av Saul, som senare blir till Paulus. **Fanatism** känns igen på att den tar till våld när den inte

får rätt: ammunition istället för argumentation. Äkta kristna svarar inte med samma mynt. Med Jesus och Stefanos ber de: *Herre, förlåt dem, de vet inte vad de gör* (jfr Luk 23:34; Apg 7:60). Stefanos gjorde intryck: *hade han inte bätt denna bön hade kyrkan aldrig vunnit Paulus*, säger den helige Augustinus.

Evangelium: **Matt 10:17-22** (*Det är inte ni som talar, utan er faders ande talar genom er*)

I går sjöng vi med änglarna om fred på jorden och redan idag hör vi Jesus varna oss för människor: *ni skall bli hatade av alla för mitt namns skull* (v. 22). När man älskar Jesus och är lycklig över att leva med Gud är det svårt att förstå **hatet mot kyrkan**. Det kan se ut som likgiltig ”tolerans” men snabbt slå om till fiendlighet om någon som Stefanos tar tron på allvar. Bli inte förvånad: Jesus förberedde oss på det (Matt 5:10-12). Krafter i vår sekulariserade västvärld främjar förakt för vår tro. De vill kunna kränka alla religioner och det som någon vördar bortom alla förhandlingar, i yttrandefrihetens namn. Vi kristna står ut med mycket och vänder ofta andra kinden till, men det gör inte alla religioner, och så sprids det ute i världen *hat mot den sekulära västvärldens arrogans* – ett hat som ibland drabbar just kristna i dessa länder. Kyrkor bränns och kristna mördas. **Hatets folk** möter oss från olika håll och de vet inte vad de gör. *Men alla vishetens barn har gett Visheten rätt*, säger Jesus (Luk 7:35). Därmed menas *korsets barn* som inte vill återgälda ont med ont (Matt 5:38-48) men som vill lyfta världen upp ur fanatism och våld. Guds Ande talar genom alla som fredligt men klart påtalar hyckleri, orättvisor och gudlöshet, så som Stefanos gjorde (v.19-20). Men i respekt för allas innersta övertygelser. Vi ritar inte mustascher på någon annans käraste familjefotografier. Vi kränker inte den djupaste övertygelsen i någons hjärta, även om vi inte är överens.

27 december: JOHANNES, APOSTEL OCH EVANGELIST, fest

Första läsningen: **1 Joh 1:1-4** (*Det vi har hört och sett förkunnar vi*)

Kring oss finns julpynt, vi äter god mat, betraktar krubban, lyssnar till sakral musik och går oftare till kyrkan. Allt detta har en enda mening: vi försöker göra Jesu födelse påtaglig, kännbar. Vi vill *vara där*. Som de vise männen vill vi *hylla honom* (Matt 2:2) och med de nyfikna grekerna säga: *Vi vill gärna se Jesus* (Joh 12:21). Tredje dagen i juloktaven firar kyrkan ”den lärjunge som Jesus älskade” (Joh 13:23; 19:26; 20:2; 21:7, 20), ögonvittnet som kunde beskriva Jesu gudomlighet med ett mänskligt djup som ingen annan. Johannes behövde inga hjälpmedel: *Det vi har hört, det vi har sett med egna ögon, det vi har skådat och har tagit på med våra händer, det är vårt ärende: livets ord. Ja, livet blev synligt, vi har sett det och vittnar om det* (v.1-2). Bland de julhälsningar vi

får från vänner och släkt är Johannes första brev det viktigaste. Han som skulle ta hand om Jesu mor när hon blev gammal (Joh 19:27) måste ha hört allt om Jesu födelse i Betlehem. Men han ville inte upprepa vad andra redan hade skrivit, som 300-talsbiskopen Eusebios säger i sin *Kyrkohistoria* (III, 24). Det kan vi beklaga idag. Men det vi vet från Lukas och Matteus om Jesu födelse räcker. Vi kan se Jesus för vår inre blick. Ju mer vi betraktar hans liv, desto mer förstår vi detaljerna. Vi blir själva *älskade lärjungar* som vill förkunna det eviga livet som trädde fram synligt i världen. Vi bildar gemenskaper kring detta liv – församlingar – och delar Johannes *fullkomliga glädje* (jfr v. 4).

Evangelium: **Joh 20:2-8** (*Han såg och trodde*)

Jesu grav, kristendomens heligaste plats, har under seklernas gång behandlats och misshandlats så att det enda som är kvar från hans tid är den bit av klippan som hans döda kropp vilade på. På den ligger sedan tusen år en marmorplatta. Den fungerar som altare när man firar mässan. Kring graven finns ett litet kapell där man än i dag går in från samma håll som Johannes och Petrus gjorde. Över allt välver sig Gravkyrkan. Själva gravkapellet ger plats åt tre-fyra personer i taget. Det är lugnast att komma på natten. Öppningen vette då som nu mot öster, och därför kunde apostlarna i morgonljuset se in i graven. Här uppstod Jesus och lade duken som lindats kring hans huvud och de andra bindlarna ifrån sig. Johannes har inte sett själva uppståndelsen, den ägde rum i mörkret bakom den stora stenen. Ingen såg det största som hänt. På samma sätt har ingen sett världens skapelse. Också inkarnationen, Guds Ords människoblivande i Marias sköte, skedde genom *den Högstes kraft* (Luk 1:35) bortom allt som människor, även Maria, kunde uppfatta. Och Jesus föddes på natten när staden sov. Där krubban stod i Betlehem finns idag ett klippgolv. Ett enormt tidsavstånd skiljer oss från händelserna. Johannes som *såg och trodde* (v. 8) skrev för att nå oss i en annan tid, göra Jesus synlig för oss i dag. Jesus lever, han gör oss till *älskade lärjungar* som Johannes. *Saliga de som inte har sett men ändå tror* (Joh 20:29).

28 december: DE OSKYLDIGA BARNEN I BETLEHEM

Första läsningen: **1 Joh 1:5 – 2:2** (*Blodet från Jesus renar oss från all synd*)

Fjärde dagen i juloktaven minns kyrkan de oskyldiga ("menlösa") barnen som blev offer för kung Herodes terroranslag som skulle få stopp på ryktena om en ny Messias i Davids stad, Betlehem. Heliga familjen *kom undan som en fågel ur jägarens nät. Nätet gick sönder och vi kom undan* (Ps 124:7). Herodes hade inga moraliska problem med sitt massmord. Lika litet som en gång farao i Egypten, när de hebreiska gossebarnen skulle dränkas i Nilen (2 Mos 1:22). Om du är född i Sverige efter 1975 så ska du veta att ditt liv har varit i fara på samma sätt.

Lagen som skyddade de ofödda barnens rätt till liv drogs bort då. De första månaderna av ditt liv som foster fick läkare fritt döda dig – inget annat än din mors kärlek kunde hindra det. Du kom undan – som Jesus. Möjligen för att dina föräldrar lyssnade till samvetet, Guds röst – som Josef och Maria. Dagens första läsning känns svår. Det talas om Kristi blod som renar oss (v. 7 och 9). Men Jesusbarnet räddades medan andra barn fick ge sitt blod i hans ställe. Det sägs att vi inte ska vandra i mörkret (v. 6). Men *Josef steg upp och tog om natten med sig barnet och dess mor och begav sig till Egypten* (Matt 2:14). *Gud är ljus* (v. 5) – kontrasten är olidlig. Det är bara att tro och gå vidare. Som Josef.

Evangelium: **Matt 2:13-18** (*Herodes lät döda alla gossar i Betlehem*)

Främlingarna i Betlehem unnades inte husrum. Inte ens när kvinnan skulle föda. De fick bråttom mitt på natten och gav sig av. Vem flyr de från? Är de kriminella? Är det något med politik? Vi vet vad som hände, men grannarna förstod ingenting. Ingen ängel varnade dem om Herodes trupper som var på väg dit för att utföra vad man väl har kallat för ett militärt specialuppdrag. Massakern i Betlehem är en detalj i den berömde kungens karriär som inte är omvittnad i källor utanför Bibeln, men absolut trovärdig. I en samtida text (*Moses himmelfärd* 6:3, okänd författare) kan man läsa att Herodes *dödade gamla och unga, och en förskräcklig fruktan för honom kom över landet. Han rasade bland dem med blodiga order, alldeles som det skedde i Egypten* (d.v.s. då farao ville dränka gossebarnen, se ovan). År 7 f.Kr. lät Herodes avrätta 6 000 fariseer för att de inte ville svära trohet mot den romerske kejsaren. Vissa av dem profeterade att Messias skulle komma. Herodes lät även mörda egna söner.

Till denne diktator kom de vise männen och ställde oskyldigt den farligaste frågan: *Var finns judarnas nyfödde kung?* (Matt 2:2: jfr Mik 5:2). En judisk legend berättar att farao förskräcktes när han hörde att Mose hade fötts. Som nu Herodes – parallellen är uppenbar. Kyrkan hedrar idag de oskyldiga små som brutalt rycktes bort av en paranoid tyrann. Det är allt vi kan göra. Heliga familjen flydde och de vise männen lurade Herodes. Ibland är list, flykt och andra undanmanövrer de enda alternativen inför ondskan när den får diktatorisk makt. *Var därför kloka som ormar och oskyldiga som duvor* (Matt 10:16).

29 december: FEMTE DAGEN I JULOKTAVEN

Första läsningen: **1 Joh 2:3-11** (*Den som älskar sin broder förblir i ljuset*)

Mitt i julveckan. Butikerna har dödförklarat julen och ställer snabbt om till rea – men julen har bara börjat. Här skiljs våra vägar: för vissa är julen bara en trevlig familjefest, för andra ett förnyat möte med Guds Son. Julen presenterar Jesus för

oss och ställer oss inför antingen-eller: får han stanna hos mig eller blir hans födelses fest verkningslös? Jag förstår hans milda bud och har nu påmints om dem igen – vill jag hålla kvar hans ord eller lägga dem ifrån mig? ”Jag känner honom” säger jag kanske (v. 4), men vill jag också *leva så som han levde?* (v. 6). Jag vet att jag varje stund står inför valet att gömma mig i lögnernas och självbedrägeriernas skuggvärld eller att komma ut i sanningens ljus. Mina synder skiljer mig från Gud, men julens budskap är att Gud tar första steget till försoning med mig: han charmar mig – lägger sig som ett spädbarn i min famn. Vill jag också ta det första steget och räcka ut handen till min fiende? Ska hatets mörker och ältandet av gamla oförrätter cementera mina oförsonade konflikter? NEJ, Gud älskar mig och känner bakom all min halvhets goda vilja – han ser att jag vill vandra med Jesus. *Mörkret viker och det sanna ljuset lyser redan* (v. 6) – *det visar både hans och ert liv* (v. 6). Jesus är *världens ljus* (Joh 8:12). Och trots det säger han, full av glädje, till oss: *Ni är världens ljus* (Matt 5:14).

Evangelium: **Luk 2:22-35** (*Ett ljus med uppenbarelse åt hedningarna*)

Fjärde mysteriet i den glädjerika rosenkransen handlar om det vi firar vid *Kyndelmässan* (2/2). En förstfödd son skulle helgas åt Gud och ”friköpas” genom ett ersättningsoffer, fem siklar (ca 60 gram) silver – det motsvarar idag ungefär 250 kronor (2 Mos 13:2, 13; 4 Mos 18:15-16). En kvinna som hade fött var rituellt ”oren”, vilket skulle upphävas genom ett offer, helst ett lamm, men för fattigt folk som Josef och Maria räckte två turturduvor (3 Mos kap. 12). Den ena duvan var ett syndoffer. Det behövde Maria lika litet som Jesus behövde döpas av Johannes i Jordan, men Maria och Jesus ville vara solidariska med syndarna. Budet om ”friköpandet” understryker att barn är en gåva från Gud. Budet om kvinnans rening visar det gamla Israels oro för blodförlust (som vid födande). Det sågs som minskning av liv, ett närmande till dödens sfär. Födandet, så tänkte man, ökade liksom avståndet till det heliga. Reningen återgav kvinnan fritt tillträde till kulten. Lukas beskriver inte hur Jesus ”friköptes”, kanske för att den riten hänvisade till att Israels barn befriades i Egypten (se 2 Mos 13:14-16). Jesus skulle inte befrias utan *befria*. Något konkret *frambärande* av barnet i templet krävde lagen inte. Vi anar Marias djupa identifikation med *Hanna*, profeten Samuels mor som kom till templet och ställde sin lille son i Herrens tjänst (1 Sam 1:25-28). Maria lånar av Hannas lovsång till sin egen, *Magnificat*, Luk 1:46-55/1 Sam 2:1-10). Möjligen ville Maria också uppfylla Malakis profetia (Mal 3:1) om att Herren ska komma till sitt tempel. Symeons ord skrämde henne. Jesus ska bli ett ljus för hedningarna och sanningens minut för Israel. Det blir ja eller nej. Valet mellan ljus och mörker är alltid antingen-eller. Det kommer att göra ont. Maria har nog gråtit efter den profetian. Josef har tröstat henne, så gott han kunde.

Den heliga familjens fest firas på första söndagen efter jul. De år då ingen söndag infaller mellan jul och nyår, som i år, firas festen 30 december (med två läsningar och utan *Credo*).

Första läsningen: **Syr 3:2-6, 12-14** (*Den som fruktar Herren hedrar sina föräldrar*)

Dagens läsning inleder Jesus Syraks långa avsnitt om mellanmännsliga relationer. Han utlägger här **Guds fjärde bud** om vördnad för föräldrar (2 Mos 20:12/5 Mos 5:16). Han vänder sig förmodligen till unga vuxna män som stannar i hemmet. De kan frestas av den grekiska modellen att en åldrad far lätt kunde omyndigförklaras, eller av den egyptiska att gamla föräldrar inte hade legal rätt till understöd från sina vuxna barn. Jesus Syrak försvarar kraftfullt plikten att hjälpa gamla föräldrar materiellt (Mark 7:10-13). Märkligt nog hör vi aldrig Jesus säga ett ord om sin fosterfar *Josef*, vilket stöder teorin att Josef dog tidigt. Josef talar kanske genom sitt fosterbarn: vem lärde Jesus det vänliga, höviska och beskyddande sättet mot kvinnor? Vem visade hur man modigt följer Guds vilja och uppoffrar sig för andra? Varifrån kom Jesu lära om att inte döma och att inte hämnas (Matt kap. 5-7), om inte från den man som vågade lita på att Maria var oskyldig och att barnet kom från Gud?

Andra läsningen: **Kol 3:12-21** (*Den kristna familjen*)

Familjen bör bära en dräkt, vävd av *dygder*. En *dygd* är den inövade färdigheten att handla rätt, som att vara rättvis, ha gott omdöme, hålla måtta i allt, våga det svåra (de fyra "kardinaldygderna"). Bandet som håller ihop dräkten är dock alltid *kärleken*, utan vilken inga dygder är något värda. Utan kärlek blir ledarskap till tyranni. Kvinnans underordning under mannen balanseras av mannen underordning under kvinnan (Ef 5:21). Grundregeln är att efterlikna Kristus: *Imitatio Christi* sade man på medeltiden, och det är också titeln på den mest lästa meditationsboken alla kategorier, sammanställd av Thomas a Kempis på 1400-talet. **Tålmod** och beredskap till **förlåtelse** är helt avgörande i äktenskapet och familjelivet. Alla gör sina misstag, många gånger. Det finns inga perfekta äktenskap. Det finns inga perfekta familjer. Vi ska alltid ge våra närmaste en andra chans, en tredje, ja Kristus uppmanar till förlåtelse 77 gånger (Matt 18:22, siffran är en motbild till den hämndgirige Lemeks ord i 1 Mos 4:24). Präster utan tålmod och överseende med mänskliga svagheter borde aldrig bli kyrkoherdar. Oförsonliga föräldrar är en plåga och ett hinder för barnen i deras utveckling. Barn ska inte "retas upp". Paulus menar nog *skrämma dem till tystnad* (som Lemek, se ovan).

Evangelium: **Matt 2:13-15, 19-23** (*Ta med dig barnet och hans mor och fly till Egypten*)

Hur ska en kristen pappa vara? Som Josef. Han bryr sig om sin familj, tar ansvar. Han lyssnar till Gud med vaket samvete. Snabbt agerar han på signaler om fara och handlar modigt och resolut för att skydda sin familj. Som nu, då ryktet om den märkliga födelsen har spridits. Det kan bli farligt. Någon kan ange dem inför kungens män. Josefs tankar går till det land dit hans namne i Gamla testamentet tvingades resa, Egypten. Heliga familjen, urkyrkan i sin linda, gömmer sig där och återvänder först när kusten är klar. Mycket står på spel. Maria är *ett enda hjärta* med sin man i dessa beslut. Många familjer i världen lever dessa juldagar på flykt. Be för dem!

31 december: SJUNDE DAGEN I JULOKTAVEN – morgonmässan:

Första läsningen: **1 Joh 2:18-21** (*Ni har blivit smorda av den Helige och känner alla sanningen*)

Årets sista dag påminner oss kristna om att vi alltid befinner oss i *den sista tiden* (v. 18). I dag är det nyårsafton, men i vårt hjärta råder alltid *advent*, uppbrott: varje timme kan Kristus återkomma. Festligheterna i kväll är mest på skoj, men med en knivsudd allvar: hur levde jag under året som gick, och hur vill jag leva från och med i morgon? Följde jag Kristus Sanningen? Skulle andra beskriva mig som en människa som lever *i sanningen*? Pontius Pilatus med sin fråga: *Vad är sanning?* (Joh 18:38) var som vår tids relativister som anser att något är sant för mig, något annat för dig (det finns alltså ingen Sanning). I sitt hjärta vet de lika bra som en brottsutredare eller en domare att det är skillnad på sant och falskt och på gott och ont – det finns moraliska konstanter vi inte kan rubba – men de vågar inte medge det av rädsla för att känna skuld, och detta i sin tur för att de inte känner till förlåtelsen från Gud. Antikristerna i v. 18 motsvarar den *motståndare* till Kristus som Paulus nämner i 2 Thess kap. 2 (och odjuret som skryter i Upp 13). Detta syftar troligen på lärare som har tillhört kyrkan men lämnat den. Tiden visar vilka som är äkta katoliker. De kommer troget till mässan, söndag efter söndag, år efter år, även om vännerna försvinner och miljön ändrar sig. Nya grupper tillkommer, mässan firas på ett sätt de inte gillar och på ett språk de inte riktigt förstår, men de stannar troget kvar. Johannes försäkrar läsarna att han litar på dem (v. 20-21). Kyrkan litar på oss. År efter år.

Evangelium: **Joh 1:1-18** (*Ordet blev människa*)

Om dessa i sanning djupa ord har det skrivits och ska det skrivas böcker i alla tider.

Frågar du efter Sanningen? Den är **Jesus**, Ordet som blivit människa, han som också är *vägen* och *livet* (Joh 14:6). Johannes tänker på Guds *skaparord* genom vilket allt blev till (v. 3; jfr 1 Mos kap. 1). Detta ord innehöll **liv** (v. 4) och kunde täcka jordens yta med flora och fauna och göra den till hem åt

mänskligheten. Människor har från tidernas morgon längtat efter ljuset som *lyser i mörkret* (v. 5). Våra förfäder har suttit kring elden i grottan och försökt förklara varför dagen avlöses av natten och livet av döden. Hoppet om *det ständiga ljuset* och *livet utan slut* har utan tvivel orsakat alla religioners uppkomst. Vi *vet* innerst inne: mörkret kan inte vinna (v. 5). Så har mänskligheten sedan Adams dagar längtat efter Kristus, han som övervann döden och gav oss ett förskott på det eviga livet i Altarets sakrament. Vår väg till förening (kommunion) med hans uppståndelse börjar med det gamla jagets ”död” i dopet (jfr Rom 6:4; Kol 2:12) där vi blir *födda av Gud* (jfr v. 13).

Guds svar på våra stora frågor är det nyfödda barnet i krubban. Ett bättre sätt att nå fram till vårt hjärta hade han inte kunnat välja. Men syndens rötter sitter djupt – även denna gåva, Jesus, avvisades av mänskligheten, som vi vet. Vi kristna stannar dock kvar med Maria i stallet. Vi bär Jesus i hjärtat, inte minst när vi skålar och går över tröskeln till det nya året. Varje år är ett nådens år (Luk 4:19) och ett Herrens år, *annus Domini*.

Söndagen 1 januari: DEN HELIGA JUNGFRUN MARIA, GUDS MODER, högtid

Första läsningen: **4 Mos 6:22-27** (*De skall uttala mitt namn över israeliterna och jag skall välsigna dem*)

Den största välsignelsen Gud har gett är *Jesus* genom jungfru **Maria**. Marias släkting Elisabet hälsar henne som är **full av nåd** med orden: **Välsignad är du mer än andra kvinnor, och välsignat det barn du bär inom dig** (Luk 1:42, ”din livsfrukt” i en äldre översättning). Hon är **Guds moder** och har en ojämförbar närhet till Guds Son. Därför flockas vi syndare kring henne och ber om hennes förbön **nu och i vår dödsstund**. Orden i årets första läsning är urgamla. De hittades 1979 på två silveramuletter från ca 500-talet f. Kr. vid Jerusalem. Fyndet avslöjar en stark folklig tro på denna välsignelses kraft. Vi katoliker kallar välsignelser för *sakramentalier*, de är nådemedel i kraft av kyrkans förbön och i mån av vår egen öppenhet för Gud (Katolska kyrkans katekes, nr 1667-1676). Den som lever med Gud *är själv* en välsignelse för andra, som Abraham (1 Mos 12:2) och (övertydligt!) Maria. Välsignelsen vill ge Guds *fred* (v. 26). Den helige Franciskus av Assisi skrev ned den till sin medhjälpare Leo som behövde tröst i en svår kris. Brodern bar lappen med sig ännu vid sin död 50 år senare. Det kan vi också göra. Om **fred på jorden och under det nya året** ber vi idag med Maria. Guds ansikte (v. 25-25) ska *lysa mot dig*, han *vänder sitt ansikte till dig*. Uttrycket vill förmedla *välvilja* och *omsorg*. Mose fick inte se Guds ansikte (2 Mos 33:20). Men Maria fick. Marias ögon söker barnets ögon. Där blir Gud synlig (Joh 14:9, 19).

Andra läsningen: **Gal 4:4-7** (*Gud sände sin son, född av en kvinna*)

Talet om att Guds Son *verkligen* blivit människa var hårdsmält för den romersk-grekiska världen. Alla sorters försök att ”förändliga” detta påstående och förstå det mer symboliskt framkom i kyrkans historia. Paulus går rakt på sak: **Guds Son föddes av en kvinna**. Punkt. Mer jordnära kan det inte bli.

Evangelium: **Luk 2:16-21** (*De fann Maria och Josef och det nyfödda barnet. När åtta dagar hade gått fick han namnet Jesus*)

Någon som precis har fött är känslig för vad som händer och sägs kring henne. Maria *begrundade* (v. 19) vad som sades till henne. Vi kan inte rekonstruera herdarnas besök, hur allt precis gick till. Alla som plågades av romarnas beskattning längtade efter en frälsare som David. När en pojke föddes i samma stad som han *måste* tanken dyka upp: kan han vara Messias som ska komma? Herdarna är entusiastiska. De övriga människorna ”härnar” (v. 18). Varför jublar de inte? Maria kunde inte få rum hos dem. Hon var ett problem, verkar det som. Inte för oss: vi vördar henne som *Moder till Frälsaren*, honom som de lyckliga änglarna berättade om för herdarna (v. 11-12). Söndag efter söndag upprepar vi deras jubelsång i *Gloria – Ära i höjden åt Gud och på jorden frid* (jfr v. 14). Må Maria be om *fred* och *frid* för vårt nya år!